

अभ्यास १.१ - Ćwiczenie 1.1

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये । स्वर अ, आ और व्यंजन क, म, ल का अभ्यास / Proszę przeczytać poniższe słowa. Ćwiczenie na samogłoskach a, ā oraz spółgłoski ka, ma, la:

↓^{१)} क^{२)} →^{३)} कै^{३)} क क,क,क. KA

↓^{१)} म^{२)} →^{३)} मै^{३)} म,म,म. MA

↓^{१)} ल^{२)} →^{३)} लै^{३)} ल, ल, ल. LA

- (1) क-का, ल-ला, म-मा, म्, ल्, ल्-ला, म्-मा, क्-का;
(2) कम-काम; मल-माल; कल-काल; मामा-माला; लाल;
काल-काला; (3) आम; कमाई; अकाल; अमल; कमल;
कलम; कलाई; (4) काम-काल; माल-माला; कम-कामा;
मामा-आम; लाल-माल-काल.>

देवनागरी में लिखिये ।

Proszę napisać w alfabecie devanāgarī.

kal, kāl, kālā, mal, māl, mālā, kam, kām, kamāī, kāmā, kamal, kamāl,
mālā, māmā ām, amal, akāl, alam, ā, āl, ālam, ām, āk,

अभ्यास १.२ Ćwiczenie 1.2

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। स्वर इ, ई और व्यंजन न, प, र का अभ्यास।
Proszę przeczytać poniższe słowa. Ćwiczenie rozszerzone na samogłoski i, ī oraz spółgłoski na, pa, ra.

→ १ ↓ २ ३ ४ न न, न, न. NA

५ ६ ७ ८ प प, प, प. PA

९ १० ११ र, र, र. RA

१२ १३ १४ १५ ...।

१६ १७ १८ १९ ...।

<(1) न-ना, नि-नी, नल-नाल-नाला-नाली-नीरा-नील-नीला-नीली; (2) नर-नार-नारा-नारी-निरा, ईरान, ईरानी, कर-कार-कारी, ईराक; (3) पर-पार, पारा-पारी; पल-पाल-पाली-पाला-पीला-पीली; (4) मल-माल-माला-माली-मिल-मील-मिलाना; (5) कल-काल-काला-काली-किल-कील; कम-काम-कामी-कमी-कि; (6) लाल-लीला-लाली, लीन-लीक; (7) नम-नाम-नामी, कान-नाक; नीलाम-मीनार, कमाई-कलाई-कमानी, किनारा-किनारी, कापी लाना; (8) आप, आन, आर, आरा, आराम, आम, इनाम, ईमान, ईरान-ईराक, उन. >

देवनागरी में लिखिये और फिर पढ़िये। Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

kal, mal, pal, nal, kāl, māl, lāl, nāl, kālā, mālā, nālā, pālā, lālā.

kal, kil, mal, mil, pal, pīl, pālā, pīlā, kālā, kālī, pīlā, pālī.

nil, kīl, nirā, nīl, pilāī, pīlā.

kinārā, nārī, parī, pār, pārā, pārī, nārī, kārā, kārī.

apnā, āp, āpā, ārām, inām, īmān, īrāk, īrān,

अभ्यास १.३. - Ćwiczenie 1.3.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। स्वर उ, ऊ और व्यंजन ब, द, त तक बढ़ाया गया अभ्यास। Proszę przeczytać poniższe słowa. Ćwiczenie poszerzone o samogłoski u, ū oraz spółgłoski ba, da, ta.

↓ १) उ २) ५ ३) → ४) ब, ब, ब. BA

उ, उ, उ ...u

↓ ५) ङ २) → ३) द, द, द. DA

ॠ, ॠ, ॠ ...ū

↓ ४) ङ २) → ३) त, त, त. TA

रु, र+ॠ=रु, रु, रु, रु. Ru

र+ः रु, र+ॠ=रु, रु, रु, रु. Ru

(1) ब-बा, बि-बी, बु-बू, बल-बाल-बाला-बाली-बालू, बलि-बिला-बील-बुलाना, बर-बार-बारा-बारी-बीर-बीरा-बीरी, बुरा-बुराई, बूत, बू, आब, अब, अरब, उबाल, ऊब; (2) त-ता, ति-ती, तु-तू, तर-तार-तारा-तारी-तीर, तुर, तुराई, तल-ताल-ताला-ताली, तिल-तिला-तीला-तीली, तुला-तुलाई, कीत, मत, तब, तीर, लात; (3) द-दा, दि-दी, दु-दू, दम-दाम-दामा-दिल-दिन-दीन-दुम-दूत, पद, अदद, अदब, आदान, लाद, दाना, लाई, लदाई, दुआ, दूना, दूर, आदर, दान; (4) कल-काल-काला-काली-किल-कील-कीला-कुली-कुल-कूल; (5) मल-माल-माला-माली-मिल-मील-मुल-मूल; (6) पर-पार-पारा-पारी-पीरा-पीरी-पुर-पुरा-पुरी-पूरा-पूरी; (7) लाल-लिला-लीला-लीन-लुक-लूक-लूम-लूला; (8) रुत, रुनाई, रुराई, रुलाई, रुई, रुआ, रूप, रूमाल, रुलर; (9) नर-नार-नारा-नारी-निरा - नीरा - नूर - नुकीला. >

देवनागरी में लिखिये और फिर पढ़िये। Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać

bāt, bād, binā, bitānā, bulānā, bīmā, bībī, burī, bunāi;
tak, tanā, tāk, tādād, tuk, tīn, tūtī,
dāb, dām, darār, dādā, dāi, dārū, dīnār, dīnikā, dukān, dūnā,
kāpī, ki, kitāb, kinārā, kīlī, kutub, kudāl, kūk;
man, makān, mātā, mādā, mitī, milan, mutābik, mūl;
ladāi, lalit, lānā, lipi, līd, lunāi;
pakāi, patā, panīr, pāp, pātāl, pānā, pitā, pīnā, pīlū, pukār, pūrā;
nakār, namak, nārā, nīlā, nikāl, nībū, nūtan, nūr, nūpūr, ūn;

अभ्यास १.४. - Ćwiczenie 1.4.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। स्वर ए, ऐ, ओ, औ तक बढ़ाया गया अभ्यास।
Proszę przeczytać poniższe słowa. Ćwiczenie poszerzone o samogłoski e, ai, o, au.

ए, ए, ए, ए.

आ+१=ओ ओ, ओ, ओ.

ए+१=ऐ, ऐ, ऐ, ऐ.

आ+१=औ औ, औ, औ.

< (1) एक, एकाएक, रेल, मेरा, मेरी, केला, लेकिन, नेता, पेहू, देना, तेरा, बेकार, दे, करे, मेरे, केबिन, केबुल; (2) ऐनक, ऐन, कै, मैदान, नैतिक, पैर, रैली, दैनिक, तैराक, बैल, मैला; (3) ओर, ओला, ओपेरा, को, कोई, लोक, मोल, पोता, रोना, बोना, दो, लो, बोओ, आओ, लाओ; (4) और, औरत, कौन, लौ, मौन, नौ, पौ, दौरा, दौलत, तौर, बौना; (5) ऐ-ए, ए-ऐ, ओ-औ, ऊ-औ, आ-ए, आ-ऐ, आ-ओ, ऊ-ओ, उ-ओ, आ-ऊ, आ-औ, ऊ-ओ, ऐ-अ, औ-ऊ; (6) पर-पार-पिता-पीर-पुर-पूरा-पैर-पोर-पौर; मल-माल-मिल-मील-मुल-मूल-मेल-मैल-मोल-मौल; बल-बाल-बिल-बील-बुलाना-बूता-बेल-बैल-बोल-बौना; (7) मेरी किताब और मेरी कापी; मेरे पिता और मेरी माता; औरत की किताब; बाप का नाम; मेरा नाम; आपका नाम; दो बैल; एक दिन; एक औरत; पानी दो; तुम बोलो; आलू और केला लाओ; काले बाल; कल आना; रेल की लाइन; नौ दिन; बोओ; आओ; बुलाओ; लेकिन तुम कल आओ; अपना नाम बताओ; अपनी माता को बुलाओ; आलू और केले; नौ दिन बीते; मेरे बाल; कापी और किताब लाओ . >

देवनागरी में लिखिये और फिर पढ़िये। *Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.*

pūr, rulānā, ponā, ret, retīlā, rāmā, rumāl, āī, kāī, nāī;
 boe, roe, koī, loī, buā, boā, lāo, āo, badbū, lū, kul, dum, dam, dainik,
 naitik, banānā, lenā, lok, kaun, bāt, bolī, bail, paimānā; paidā, painā, polā,
 nukīlā, Nepāl, nāp;

Do bail lāo. Ek kitāb do. Tum bolo. Merī kāpī lāo. Apnā nām batāo. Ek aurat ko bulāo. Ek aur kitāb do. Rel kī lāin banānā. Kal ānā. Merā potā.

अभ्यास १.५. - Ćwiczenie 1.5.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। व्यंजन व, फ़, ज़, स, ग तक बढ़ाया गया

अभ्यास / Proszę przeczytać poniższe słowa. Ćwiczenie poszerzone o spółgłoski va, fa, za, sa, ga.

१↓ २) ७→३ व व, व, व. VA १↓ २) ७→३ ज ज, ज, ज. ZA

१↓ २) ७→३ फ़ फ़, फ़, फ़. FA १↓ २) ७→३ स स, स, स. SA

१↓ २) ७→३ ग ग, ग, ग. GA

(1) वन, वा, विमान, वीर, वे, वेद, वैदिक, वकील, वबा, वादा, वालीबाल; (2) फ़सल, फ़ानूस, फ़िन, फ़ीता, फ़ुरसत, फ़ूम, फ़ेल, फ़ैसला, फ़ोन, फ़ौलाद; (3) ज़रा, ज़ार, ज़िद, जीरो, जुकाम, ज़ेवर, ज़ैतून, ज़ोर, तेज़, मेज़, बाज़ार, बाजू; (4) सब, सात, सिर, सीमा, सुदूर, सूई, से, सैर, सोना, सफ़ेद, साफ़, सेब; (5) ग़ज़, ग़ाल, ग़िलास, गीत, गुल, गूदा, ग़ेस्त्रा, ग़ैस, गोल, गौरव; (6) क-ग, का-गा, कि-गि, की-गी, कु-गु, कू-गू, के-गे, कै-गै, को-गो, कौ-गौ; (7) प-ब, पा-बा, पि-बि, पी-बी, पु-बु, पू-बू, पे-बे, पै-बै, पो-बो, पौ-बौ; (8) व-फ़, वा-फ़ा, वि-फ़ि, वी-फ़ी, वु-फ़ु, वू-फ़ू, वे-फ़े, वै-फ़ै, वो-फ़ो, वौ-फ़ौ; (9) ज़-स, ज़ा-सा, ज़ि-सि, जी-सी, जु-सु, जू-सू, ज़े-से, ज़ै-सै, ज़ो-सो, ज़ौ-सौ; (10) देर से आना, ज़ार का ज़माना, साफ़ करो, किताब मेज़ पर, सेब दो, ताज़ा केला, ज़ोर से बोलो, ज़मीन, बाज़ार का मैदान, आस-पास की ज़मीन, बाज़ी लगाना, आग लगाना, सज़ा देना, पग पग पर, सादा, सवाल, सवेरा, सफ़ेद, फ़िज़ा, फ़ज़ूल, तूफ़ान; (11) उसको ग़िलास दो, कमरा साफ़ करो, कापी उसे दो, मेज़ की दराज़, नाराज़ औरत, बाज़ार से आना, ज़मीन पर, गोल मेज़, दवा पिलाना, रात को सोना, दिन का काम, आग लगाना, बाज़ी लगाना, सज़ा मिलेगी, कान, नाक, बदन, पानी, पानी पीना, कैसा, ऐसा, गुलाब, दो ग़ज़ नापना, वकील को बुलाओ, ज़िद मत करो, गीत गाओ, सब लोग.

देवनागरी में लिखिये और फिर पढ़िये।

Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

A.

va, vā, van, vatan, vaman, vāt, vimān, vidāī, vivar, vīr, ve, ved, vaidik, vo, vō, valī,

fasal, fānūs, fidā, vafā, fītā, fursat, fūm, fel, faislā, fon, faulād;

zarā, zātī, zid, zīro, zukām, zavar, zaitūn, zor, mez, bāz, bāzār; fizā, vīzā, fizūl;

sab, sat, sā, sāt, sir, sirā, sisak, sisaknā, sī, Sītā, sudūr, sūī, se, seb, sair,

sonā, ās-pās, safed, sauf, vaisā;

gaz, gad, gadgad, gāl, gilās, gilgilā, gīlā, gīt, gul, gulāb, gūdā, gainā, gail, god, godām, gaurav,

B.

Mez sāf karo. Safed dīvār. Vāpas āo. Savāl karo. Fazūl bāt. Āg lagānā.

Kaisī kitāb mez par se lenā. Ek gilās pānī. Is aurat ko bulāo. Mailā pānī mat pio. Seb kā pāk. Bīmār aurat.

C.

kam, kal, kīl, kulī, kūl, kelā, kaicā, kaun.

lācā, lāl, gālī, gul, ālū, log, lekin;

mat, māmā, mil, kamī, mūl, mel, mainā, mom;

nal, nar, nizām, nīlā, nukīlā, non, ne, naitik, nok, naukā ;

tar, tālā, tilāī, tum, tūfānī, totā, taur ;

dam, dār, dīn, dīvār, dukān, dūt, denā, dainik, do, daur

अभ्यास १.६. - Ćwiczenie 1.6.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। अनुनासिक स्वर (ँ)। Proszę przeczytać poniższe słowa. Samogłoski unosowione (̃).

[अ-अँ, आ-आँ, इ-इँ, ई-ईँ, ऊ-ऊँ, ए-एँ, ऐ-ऐँ, औ-औँ, ओ-ओँ, औ-औँ, ऊँ-ऊँ, आँ-एँ, आँ-औँ, औँ-औँ, उँ-ऊँ।

कँपाना, गँवार, काँसा, कुआँ, माँ, दाँत, आँसू, बाँस, नींद, नींव, ईगुर, आई, कुंवारा, मूँग, बूँद, बूँदी-बाँदी, गेद, में, बातें, पैतीस, कोसों, दोनों, नेताओं, लौंग, साँस, सींग, सैंतालीस, बुँदेली, मानों।

देवनागरी में लिखिये और फिर पढ़िये। Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

āsū, mā, mezō, bās, nīv, gēd, dē, lē, āī, sīg, pāt, pāsā, pāv;
pētālis, tētālis, tābā, gūgā, gāv, gāvānā, kuā, bāsurī, bāē, dāē, māg,
māgānā, mē, raūdnā, rēgnā, rājnā, maūjī, māg, āk, ūglī, mātāē, dātō, donō,
auratē.

अभ्यास १.७. - Ćwiczenie 1.7.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। व्यंजन ह, य तथा संयुक्त व्यंजन क्य। Proszę przeczytać poniższe słowa. Spółgłoski ha, ya oraz zbitka kya.

ह ह,ह,ह. HA

य य,य,य. YA

(1) हम, हँसना, हाल, हाँ, हित, ही, हींग, हुज़ूर, हुँ, हूँ, हूँ - बहू - हूँ, हेतु, हैजा, होना - हों, कहाँ, यहाँ, वहाँ, महीना, महँगा, बहिन, बाहर, बहू, गेहूँ, हौज़, नहीं, महान्, हिमालय, हूँ, हुनर, हरे, होली, हौंस ; (2) यदि, यहाँ, यकायक, समय, लय, या, यानी, याद, युवक, युग, यूनान, यूँ, यों, योग, ये, कहिये, बोलिये, आइये, यौवन, यौगिक, यायावर, गयी, युगल, दायीं, बायाँ, यातायात, आयात, आयु, कायर, गायक, तैयार, दायीं, बायीं, कापियों, कापियाँ ; (3) वाक्य, क्या, क्यों, क्यूँ, क्यारी, मतैक्य.

देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये। Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

hamārā, hāi, yah, vah, kyārī, kyā, hā, kahā, kahī, hotā, hū, havā, hal, hāl, hīn, dahī, dahez, pahelī, pahiyā, bahānā, bāh, mūh, rāh, rūh ;
rāi, suhāg, sāhūkār, bayān, ney, pāyā, nayā, niyam, dayālu, tay kyō, kyā, goyā, kifāyat, aikya, kāpiyā, gaye, sāitālīs, safed, kitāb, mez, par, lāl, mē, kāpī, sazā, pāitīs, gilās, sab, sāf, tāzā, fizā, gaz, das, tīn, lagānā, maidān, bayān, samay ;

अभ्यास २.१. - Ćwiczenie 2.1.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। व्यंजन श, च, ज, क तथा संयुक्त व्यंजन स्त और न्द।
Proszę przeczytać poniższe słowa. Spółgłoski śa, ca, ja, qa, oraz zbitki sta i nda.

१) २) ३) श श, श, श. ŚA

१) २) ३) च च, च, च. CA

१) २) ३) ज ज, ज, ज. JA

(1) शक, शाम, शिकार, शीशा, शुरू, शेर, शैली, शोर, शौहर, शूर, राशि, फ्रैशन, नालिश, किश्मिश, नाश् + पाती → नाशपाती, शहर, शराब, शव; (2) चक, चाचा, चाँदी, चाहिये, चिली, चीज़, चुप, चूज़ा, चूँकि, चेह् + रा → चेहरा, चैन, चोर, चोंच, चौक, चाय, सच, मोची, ऊँचा, विचार, नाच; (3) जगह, जलन, जाति, जिगर, जी, जुम् + ला → जुमला, जूता, जेब, जैसा, जो, जौ, जहाज़, राजा, मिज़ाज, जाना, निजी, जीवन, काजू, जोश, जाँच, जब, जहाँ; (4) क-क़, का-का, कि-कि, की-की, कु-कु, कू-कू, के-के, कै-कै, को-को, कौ-कौ; कज़ा, कायम, काबू, क़िला, क़ीमत, क़ुरान, क़ैची, क़ै, क़ैद, क़ौम, बाक़ी, करीब, कातिल, शौक़, क़लम.

देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये।

Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

śak, śām, śikār, śīśā, śurū, śer, śailī, śor, śauhar, śūr, rāśī, nāliś, māliś, kiśmiś, nāśpātī, vināś;

ca, cācā, cak, cāk, cādī, cāhiye, cilam, cīz, cīz, cup, cūki, cūzā, celā, cehrā, cain, caīt, cor, cōc, cauk, cāy, mocī, ūcā, sac, nāc;

jan, jalan, jal, jagah, jay, jā, jān, jānā, jāl, jāy, jāti, jādū, jigar, jis, jī, jīnā, jīrā, jumlā, jugnū, jūtā, jū, jeb, jāycā, jo, jau;

qāyam, qābū, qilā, qīmat, qurān, qai, qāīcī, qaid, qaum, bāqī, qātil, śauq;

अभ्यास २.२. - Ćwiczenie 2.2.

A. निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। नये व्यंजन – ख, घ, छ, झ, थ, ध।

Proszę przeczytać poniższe słowa. Nowe spółgłoski: *kha, gha, cha, jha, tha, dha*.

१) २) ३) ४) ख ख, ख, ख. KHA

१) २) ३) ४) घ घ, घ, घ. GHA

१) २) ३) ४) छ छ, छ, छ. CHA

१) २) ३) ४) ५) झ झ, झ, झ. १) २) ३) ४) ५) ज ज, ज, ज. JHA

१) २) ३) ४) थ थ, थ, थ. THA

१) २) ३) ४) ध ध, ध, ध. DHA

(1) खरा, खाद, खाँसी, खिलाना, खिँचना, खीरा, खींच, खुला, खूंद, खेत, खैना, खोज, खोंज, खौलाना, खाँ, खोख्+ला→खोखला, जोखिम, खाँख, आँख, पखौरा, रेखा ; (2) घर, घास, घिरना, घी, घुमाना, घुंघ्+राले→घुंघराले, घूम्+ना→घूमना, घूँसा, घैला, घोर, घोंस्+ला→घोंसला, घौद, आघात, जाँघिया, घँघोल्+ना→घँघोलना, जाँघ ; (3) छत, छाती, छाँह, छिपा, छीदा, छींक, छुरी, छुंग्+ली→छुंगली, छूना, छूँछा, छेद, छेक्+ना→छेकना, छौला, छैला, छोर, छौना, छौंक, अछूता, कुछ, पीछे, छकाछक, उछाल ; (4) झक, झँपोला, झाग, झाँकी, झिझक, झील, झींका, झुकाना, झुंझ्+लाना→झुंझलाना, झूला, झूंक, झेल, झेप्+ना→झेपना, झोल, झोंक, झैर, झौर, झीझा, झुरझुरी, मुझे, समझ, सूझ-बूझ ; (5) थका, थाली, थाँग, थिग्+ली→थिगली, थीता, थुकाना, थूक, थेग्+ली→थेगली, थैली, थोथा, थौंद, अथक, अतिथि, उथला, कथा, तथा, तिथि, पथ, माथा ; (6) धनी, धँसाना, धागा, धाँस, धिराना, धीमे, धुआँ, धुंधाना, धूप, धूँधर, धेरी, धैवत, धोना, धोंधा, धौत, धौंस, आँधी, अधिक, दूध, धुआँधार, इधर, गधा .

B. देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये / Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

kaī, khaī, kāī, khāī, kāy, khāy, kharā, khād, khilānā, khīcnā, khīrā, khīc, khulā, khūd, khūdnā, khet, khair, khoj, khōc, kharōc, khaulānā ; gal, galnā, ghar, ghāyal, ghāv, ghir, ghirnā, ghī, ghumānā, ghūmnā, ghūrnā, ghūs, ghūghar , gherā, ghor, ghōslā, ghōghā, āghāt, jāgh ;

cal, chal, cāl, chāl, cālak, chālnā, cāy, chāyā, chat, chātā, chātī, chāh, chāv, chi, chipaknā, chilnā, chīk, churī, chuchandar, chūt, chūnā, chūchā, ched, chēknā, chailā, chor, chaunā, bichaunā;

jar, jhar, jharnā, jhak, jhāg, jhijhaknā, jhīl, jhīnā, jhuknā, jhukāv, jhurnā, jhurjhurī, jhūlā, jhel, jhelnā, jhēp, jhol, jholā, jhōk; jhōjh, mujhe, tujhe.

thakā, path, than, thā, thānā, tathā, māthā, thālī, thāg, thī, tithi, atithi, thiglī, thiraknā, thukānā, thuthānā, thū, thūk, the, theglī, thailī, tothā ; kathā, athak, uthlā;

dhak, dhar, idhar, udhar, udhār, dhāsnā, dhān, dhānī, dhāgā, dhārādhar, dhās, dhik, dhirānā, dhīme, dūdh, dhuā, dhūdhānā, dhūdhālā, dhūp, dhū, dhonā, dhōdhā, dhaut, dhautī, dhaūknī, dhaūs, ādhī;

अभ्यास ३.१. - Ćwiczenie 3.1. A.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। व्यंजन ट, ड, ङ, ठ, ढ, ढ, तथा फ, भ। Proszę przeczytać poniższe słowa. Spółgłoski *ta, da, ra, tha, cha, rha* oraz *pha, bha*.

१) ट → ट ट, ट, ट. TA

१) ठ → ठ ठ, ठ, ठ. THA

१) ड → ड ड, ड, ड. DA

१) ढ → ढ ढ, ढ, ढ. DHA

१) भ → भ भ, भ, भ. BHA

(1) फल, फँदा, फाल, फाँसी, फिर, फिक्+ना→फिँकना, फीला, फुफेरा, फुँसी, फूल, फूँक, फेन, फैलाव, फोड़ा, फोंक, फफोला, फफूँदी, फीका, फेंक+ना→फेंकना; (2) भर, भँवर, भाई, भाँति, भिगोना, भी, भीग्+ना→भीँगना, भुजा, भूख, भूँक्+ना→भूँकना, भेद, भेंगा, भैया, भैंस, भोग, भोंप, भौतिक, भौं, भभका, भाभी, भूभाग, भभूका; (3) टन, टँगाना, टाई, टाँग, टिकट, टीका, टुक, टूटा, टूँग्+ना→टूँगना, टेक, टैगा, टोपी, टोंटी, टौर्+ना→टौरना, छोटा, तट, टेंट, हाट, टीपू, टटोल्+ना→टटोलना, नाटक, लौटेगी; (4) ठट, ठाठ, ठाई, ठीक, ठुसाना, ठूस्+ना→ठूसना, ठूस-ठाँस, ठेठ, ठेंगा, ठोठ, ठोंक, ठौर, उठाना, कठैला, कठोर, लाठी, मुठिया, ठेका, कठूमर, हठ, दीठ, कोठा; (5) डग, डँस, डाक, डाँवाँडोल, डिज़ाइन, डील, डींग, डुबोना, डूब्+ना→डूबना, डूंगर, डेक, डैना, डोरा, डोंगी, डौल, पैडल, डोडी, बेडौल, गोंडी, डीठ, गाडर, माडेल, भेड़िया; (6) ढब, ढँक्+ना→ढँकना, ढाई, ढाँचा, ढिलाई, ढीला, ढुलाई, ढूँडी, ढेर, ढेक्+ली→ढेँकली, ढैया, ढोना, ढोंग, ढौर, ढौँचा, ढिढो-रा, ढोंडी, ढीठ, ढोंड; (7) हाड़, आड़, सड़क, डेड़ी, बड़ा, गाड़ी, आड़ू, पड़ोसी, बड़ेरा, पड़िया, कड़ा, जड़ी, डाँड़ी, चौड़ा, करोड़, गड़्+बड़→गड़बड़, लड़+का→लड़का, खिड़्+की→खिड़की; (8) डेढ़, आढ़, बढ़ा, बढ़िया, दाढ़ी, बढ़ूँगा, बढ़ेगा, बढ़ोत्+री→बढ़ोतरी, टेढ़ा, अढ़ाई, कढ़ी, बाढ़, पढ़्+ना→पढ़ना, पढ़ो, ढूँढ़, बढ़ई, पढ़ैया, पीढ़ी, लढ़िया, रूढ़ा, मेंढक; (9) स्कूल, मास्को, बास्केट, स्कीम, स्काउट, मस्का, बिस्कुट, डेस्क।

देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये । Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.

ta, ṭa, tan, ṭan, tāī, ṭāī, tak, ṭak, ṭas, ṭas se mas, ṭāg, ṭāgnā, ṭāk, ṭikaṭ, ṭīkā, ṭīs, ṭīlā, ṭīpū, ṭutkā, ṭuk, ṭūk, ṭūṭā, ṭūgnā, ṭek, ṭeknā, ṭeṭ, ṭok, ṭopī, ṭaṭolnā, haṭ, bhaṭ, lauṭnā, choṭā;

das, ḍas, ḍag, ḍar, ḍaṭnā, ḍāk, ḍāḍ, ḍal, ḍalnā, ḍāl ḍālnā, ḍāk, ḍākā, ḍākū, ḍāt, ḍāt, ḍignā, ḍigrī, ḍīl, ḍīg, ḍugḍugī, ḍubkī, ḍūbnā, ḍūgar, ḍerā, ḍainā, ḍorā, ḍolā, ḍosā, ḍom, ḍōgī, ḍaul, suḍaul, ḍaf;

ra, ṛa, saṛ, saṛā, saṛiyal, sāṛī, saṛak, karor, roṛā, jāṛā, laṛkā, laṛkī, khirīkī, kaṛā, baṛā, ṭukṛā, thorā, ḍerā, ciriyā, barī, bārī, karī, āṛū, cuṛail, paṛosī, sāṛh;

ṭhag, ṭhāg, ṭhan, ṭhān, ṭhaṭ, ṭhāṭh, ṭhāḍ, ṭhāḍā, ṭhākur, ṭhāv, ṭhāṭhā, ṭhikānā, ṭhiṭhak, ṭhiṭhaknā, ṭhīk, ṭhuknā, ṭhumak, ṭhiṭhurnā, ṭhusnā, ṭhūṭh, ṭhūṭhā, ṭhūsnā, ṭhekā, ṭhelā, ṭheṭh, seṭh, ṭhes, ṭho, ṭhoknā, ṭhokar, ṭhōgnā, ṭhaur, ḍaṭh;

dhak, ḍhak, ḍhaknā, ḍhakoslā, dab, ḍhab, ḍhābā, ḍhāl, ḍhāī, ḍhāh, ḍhācā, ḍhilāī, ḍhīlā, ḍhīṭh, ḍhulnā, ḍhulaknā, ḍhūk, ḍhūḍhī, ḍher, ṭherā, ḍhēklī, ḍhaiyā, ḍhonā, ḍhor, ḍholak, ḍhōgī;

ḍerh, āṛh, baṛhā, kaṛhā, caṛhā, baṛhānā, kaṛhnā, caṛhnā, paṛhnā, dāṛhī, baṛhūgā, baṛhegā, baṛhotrī, ṭerhā, ṭerhā merhā, kāṛhī, paṛho, bārḥ, ḍhūrḥ, ḍerḥ;

pan, phan, pal, phal, paṭ, phaṭ, phaṭnā, phaṭphaṭānā, phaṛ, phaṛphaṛ, phāḍā, phāsni, phāl, phārṇā, phir, phīknā, phīkā, phīcnā, phuṭkar, phudaknā, phūknā, phū, phūk, phūl, pherā, phenī phēk, phailāv, phorā, phapholā, phōk;

bar, bhar, bāl, bhāl, bāī, bhāī, bis, bhis, bīt, bhīt, bun, bhun, būṭā, bhūt, bed, bhed, bo, bho; bhay, bhabhak, bhagavān, bhajan, bhāvar, bhāḍār, bhābhī, bhālū, bhāṭi, bhigonā, bhī, bhīgnā, bhujā, bhabhūt, bhūkh, bhūknā, bhūbhāg, bhūsā, bhed, bhēṭ, bhaiyā, bhor, bhog, bholā, bhōdū, bhōḍā, bhaucak, bhautik, bhaūrā, bhaūrālā, bhaūh;

अभ्यास ४.१. - Ćwiczenie 4.1.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। व्यंजन ङ, ज, ण, ष तथा संयुक्त व्यंजन क्ष, ज्ञ। Proszę przeczytać poniższe słowa. Spółgłoski *ña, ña, ña, śa* oraz zbitka *kśa* i *jña*.

Proszę zwrócić uwagę, że gardłowe *ñ* (ङ्) (bez samogłoski) zwykle zaznacza się kropką (˙) jako unosowanie przed spółgłoskami gardłowymi; w transkrypcji jednak pozostaje niezmiennie *ñ*. Analogicznie skrócony zapis mają: *ṇ̃* (ञ्) (przed podniebiennymi) – w sanskrycie zapisywane ligaturami ञ् *ñca*, ञ्छ *ñcha*, ञ्ज *ñja*) oraz *ṇ* (ण्) (przed cerebralnymi) występujące też w postaci ligatur: ण्ण *ṇṇa*, ण्ण्ठा *ṇṇṭha*, ण्ण्ड *ṇṇḍa*.

१) २) ३) ४) → ञ् ञ, ञ, ञ. ÑA

१) २) ३) → ण् ण, ण, ण. ṆA

१) २) ३) → ष ष, ष, ष. ŚA

१) २) ३) → क्ष क्ष, क्ष, क्ष. KŚA

१) २) ३) → ज्ञ ज्ञ, ज्ञ, ज्ञ. JÑA

(1) अंकित, इंगित, एकंगा, कंकाल, कंधा, शंख, रंग, खंग, संघ, गंगा, संगीत, संकट; (2) अङ्कित, इङ्गित, एकङ्गा, सङ्घ, शङ्ख; (3) कुंजी, अंचल, कंजूस, चंचल, वंचित, झंझा, पंछी, संचार, रंज, मंजन, बंजर, पंचांग; (4) अंडा, कंठ, खंड, घंटा, झंडा, ठंड, संडा, पंडित, ठंठ, टंटा, घंटी, गंड, कंटक; (5) अणु-अणु, रण-रण, मणि-मणि, रेणु-रेणु, वाणी-वाणी, कण-कण, वाण-वाण; (6) शेष, शोषण, भूषण, ऊषा, विषाद, भाषा, भूषित, दोषी, षकार, आमिष, घोषणा; (7) क्षण, क्षार, क्षितिज, क्षीन, क्षुप, क्षेप, क्षोभ, क्षौर, रक्षा, कक्षा, भिक्षु, समक्ष, पक्षी; (8) ज्ञात, ज्ञेय, विशेषज्ञ, विज्ञ, विज्ञापित, आज्ञा.

देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये। *Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać. Część A można napisać na dwa sposoby.*

A. aṅkit, kaṅkāl, paṅkhā, Gaṅgā, iṅgit, ekāṅgī, raṅg, saṅg, saṅgh, kaṅghā;
aṅcal, caṅcal, maṅc, kāṅcan, vaṅcit, vāṅchā, paṅchī, jhaṅjhā, baṅjar, baṅjārā, jaṅzīr, kuṅjā,
kuṅjī, kaṅjūs;
kāṅṭā, ghaṅṭā, kaṅṭh, aṅḍā, khaṅḍ, jhaṅḍā, ṭhaṅḍ, ṭhaṅḍī, bhiṅḍī, daṅḍ, eraṅḍ, paṅḍā,
B. raṅ, kaṅ, maṅi, vāṅī, Reṅu, aṅu; ṣakār, ūṣā, bhāṣā, śeṣ, veṣ, śoṣaṅ, roṣ;
kṣar, akṣar, kṣaṅ, kakṣ, rakṣā, kaksā, rākṣas, bhikṣu, kṣapaṇak, kṣitij, kṣep, kṣobh, kṣaur;
jñāt, jñātā, jñān, vijñān, ājñā, viśeṣajña, vijñān, jñey, vajjñānik, vijñāpit;

अभ्यास ४.२. - Ćwiczenie 4.2.

निम्न लिखित शब्दों को पढ़िये। स्वर ऋ, व्यंजन ख, ग, और संयुक्त व्यञ्जन ।

Proszę przeczytać poniższe słowa. Samogłoska ɾ, spółgłoski xa, ġa, ligatura kra;

(1) ऋण, ऋणी, ऋतु, ऋषि, ऋजु, कृषि, सृजन, यकृत, कृपा, वृक्ष, पृथक, अमृत; (2) ख-ख, खा-खा, खि-खि, खी-खी, खु-खु, खू-खू, खे-खे, खै-खै, खो-खो, खौ-खौ, खत, खाली, खिलाफ़, खुद, खून, खेमा, खैर, खोजा, खौफ़, खाना, नाखून; (3) ग-ग, गा-गा, गि-गि, गी-गी, गु-गु, गू-गू, गे-गे, गै-गै, गो-गो, गौ-गौ, गजब, गजल, गायब, गिज़ा, गुलाम, गूक, गैर, गोता, गौगा, गलत, बागी, कागज़, बगैर; (4) क्रिया, शुक्रिया, शुक्र, शुक्रवार, फ़िक्र.

देवनागरी में लिखिये फिर पढ़िये। *Proszę napisać w alfabecie devanāgarī, a następnie przeczytać.*

ṛṇ, ṛṇī, ṛtu, ṛṣi, ṛṣabh, ṛju; kṛṣi, kṛpā, kṛpayā, kṛmi, sṛjan, dṛḍh, pṛthak, pṛthul, pṛthivī;
xaṭ, xālī, xilāf, xud, xudā, xudā hafiz, xūn, nāxūn, xemā, xair, xojā, xauf;
ġazab, ġār, baġal, ġāyab, bāġī, ġul, śorġul, ġulām, ġūk, ġair, ġairat, baġair, ġotā, ġol,
ġauġā;
kram, vikram, śukr, śukravār, cakr, fikr, krātu, kriyā, sakriy, śukriyā, krūr, krodh, krauc.